

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมการซื้อยาจากร้านขายยาของประชาชนในจังหวัดสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้เรื่องการซื้อยาจากร้านขายยาศึกษาพฤติกรรมการซื้อยาจากร้านขายยาศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะข้อมูลส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการซื้อยาจากร้านขายยา และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เรื่องการซื้อยาจากร้านขายยากับพฤติกรรมการซื้อยาจากร้านขายยาของประชาชนในจังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนอายุ 15 ปีขึ้นไปในจังหวัดสงขลา จำนวน 400 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าโคสแควร์ (Chi – Square) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

สรุป

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะข้อมูลส่วนบุคคลพบว่ากลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสงขลาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 66.50 อายุระหว่าง 45 – 59 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.25 มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 62.50 รองลงมาโสด ร้อยละ 23.75 ระดับการศึกษาสูงสุด ประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 33.75 รองลงมาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 21.50 และ 20.75 ตามลำดับ ส่วนใหญ่อาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 34.25 รองลงมารับจ้าง ร้อยละ 22.00 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 38.00 บาท

2. ความรู้เรื่องการซื้อยาจากร้านขายยา

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องการซื้อยาจากร้านขายยา ในระดับต่ำ (ร้อยละ 49.25) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ความรู้เรื่องการซื้อยาจากร้านขายยา ที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ ซึ่งตอบถูกเรียงตามลำดับมากไปหาน้อย ดังนี้ ตอบถูกมากกว่าร้อยละ 80 มี 2 ข้อ ได้แก่ ข้อ 12) ยาที่ซื้อควรอยู่ในภาชนะบรรจุที่เรียบร้อย มีเอกสารกำกับยาครบถ้วน (ร้อยละ 87.25) และข้อ 15) ไม่ควรซื้อยาตามคำบอกเล่าของเพื่อนบ้าน (ร้อยละ 85.75) ตอบถูกมากกว่าร้อยละ 70 มี 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 16) จำเป็นต้องดูวันผลิต และวันหมดอายุของยา (ร้อยละ 77.75) ข้อ 6) หากจะซื้อยากับเภสัชกรต้องมีใบสั่งแพทย์

(ร้อยละ 77.50) ข้อ 14) ควรสอบถามอาการข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้นจากยาที่ซื้อ (ร้อยละ 75.75) ข้อ 1) ควรซื้อยาจากเภสัชกร (ร้อยละ 75.50) และข้อ 8) การซื้อยาจำเป็นต้องบอกข้อมูลประวัติการแพ้ยาแก่เภสัชกร (ร้อยละ 75.50) และตอบถูกมากกว่าร้อยละ 60 มี 5 ข้อ คือ ข้อ 10) ยาสามัญประจำบ้านซื้อกินเองได้ โดยไม่ต้องมีใบสั่งแพทย์ (ร้อยละ 69.50) ข้อ 17) การซื้อยาจำเป็นต้องผ่านการตรวจวินิจฉัยจากแพทย์ (ร้อยละ 69.50) ข้อ 4) ผลิตภัณฑ์ยาที่ซื้อจำเป็นต้องมีเลขทะเบียนตำรับยา (ร้อยละ 68.50) ข้อ 20) ยาน้ำที่อาจเสื่อมคุณภาพจะมีรอยร้าว รอยบิ่น หรือแตกหัก (ร้อยละ 66.25) และข้อ 13) ยาน้ำที่ดี เมื่อเขย่าขวดแล้วตัวยาเข้าเป็นเนื้อเดียวกัน (ร้อยละ 65.75) สำหรับข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบผิดมากที่สุด ได้แก่ ข้อ 11) ชื่อสามัญทางยาของยาคลาลปอล ซาร่า มีตัวยาที่เหมือนกัน คือ แอสไพริน (ร้อยละ 82.25)

3. พฤติกรรมการซื้อยาจากร้านขายยา

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการซื้อยาจากร้านขายยา ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 77.00) โดยพบว่า พฤติกรรมการซื้อยาจากร้านขายยา ระดับดี จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 2, 4, 6, 8, 9, 14, 19, และ 23 โดยข้อที่ไม่เคยปฏิบัติและมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ ได้แก่ ข้อที่ 4) ท่านซื้อยาตามคำโฆษณาและมีของแถม (ร้อยละ 79.50, $\bar{X} = 3.65$) ข้อที่ 23) ท่านซื้อยากลุ่มยาควบคุมพิเศษ เช่น เพรดนิโซโลน เด็กช้ำเมธาโซน (ร้อยละ 70.00, $\bar{X} = 3.52$) และข้อที่ 14) ท่านซื้อยาตามคำบอกเล่าของเพื่อนบ้าน (ร้อยละ 57.75, $\bar{X} = 3.43$) พฤติกรรมการซื้อยาจากร้านขายยาระดับปานกลาง จำนวน 15 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 1, 3, 5, 7, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 20, 21 และ 22 โดยข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ ได้แก่ ข้อที่ 5) ท่านซื้อยาโดยอ่านฉลากยาอย่างครบถ้วน ($\bar{X} = 2.96$) ข้อที่ 1) ท่านซื้อยาแก้อักเสบหรือยาฆ่าเชื้อจากร้านขายยา ($\bar{X} = 2.94$) และข้อที่ 3) ท่านซื้อยาจากร้านขายยาที่มีเภสัชกรอยู่ประจำร้านตลอดเวลาทำการ ($\bar{X} = 2.88$) สำหรับข้อที่ปฏิบัติเป็นประจำสูงสุด 3 ลำดับ คือ ข้อที่ 16) ซื้อยาโดยบอกอาการเจ็บป่วยและให้ผู้ขายจัดยาให้ (ร้อยละ 28.25) ข้อที่ 18) ซื้อยาโดยมีใบสั่งแพทย์ (ร้อยละ 27.50) และข้อที่ 10) ซื้อยาจากร้านขายยาโดยการบอกชื่อทางการค้าของยา (ร้อยละ 26.00) สำหรับข้อที่ปฏิบัติบ่อยสูงสุด 3 ลำดับ คือ ข้อที่ 17) ซื้อยาสามัญประจำบ้าน (ร้อยละ 38.75) ข้อที่ 18) ซื้อยาโดยมีใบสั่งแพทย์ (ร้อยละ 36.00) และข้อที่ 13) ซื้อยาโดยถามอาการข้างเคียงของยาที่อาจจะเกิดขึ้น และข้อที่ 15) ซื้อยาจากร้านขายยาตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เท่ากัน คือ ร้อยละ 35.75

4. ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะข้อมูลส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการชื้อยาจากร้านขายยา
เพศ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการชื้อยาจากร้านขายยา ส่วนสถานภาพสมรส และระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการชื้อยาจากร้านขายยาในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรมการชื้อยาจากร้านขายยา
ความรู้เรื่องการชื้อยาจากร้านขายยากับพฤติกรรมการชื้อยาจากร้านขายยา มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ($r = 0.318$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับการทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยขอนำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ลักษณะข้อมูลส่วนบุคคล

จากการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 66.50 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประชากรในจังหวัดสงขลาเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรมเป็นอาชีพหลัก (อรุณี หนูผุด, 2553) จึงมีความสอดคล้องกับการที่มีระดับการศึกษา ประถมศึกษา และมีความเป็นไปได้ที่รายได้เฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 5,001 – 10,000 บาท

2. ความรู้เรื่องการชื้อยาจากร้านขายยา

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความรู้เรื่องการชื้อยาจากร้านขายยาโดยรวมอยู่ในระดับต่ำ (ร้อยละ 49.25) ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากลักษณะข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่พบว่ามีการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 5,001 – 10,000 บาท จึงมีความเป็นไปได้ที่จะมีความรู้เรื่องการชื้อยาจากร้านขายยาในระดับต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของอนุตรา สงเคราะห์ (2535) ศึกษาพฤติกรรมการชื้อยาของผู้สูงอายุ พบว่า มีความรู้เรื่องยาเล็กน้อย คิดเป็นร้อยละ 32.00 แต่ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของศิริพร ชิวศุกร (2546) ศึกษาความรู้ ความเข้าใจของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่มีผลต่อพฤติกรรมการชื้อยา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยาในระดับสูง ร้อยละ 66.2 และระดับปานกลาง ร้อยละ 33.8 เมื่อพิจารณาความรู้รายข้อ พบว่า มีข้อที่น่าสนใจเกิด คือ กลุ่มตัวอย่าง

ทราบและตอบถูกมาก ในข้อ 16) ทราบว่าจำเป็นต้องควั่นผลผลิต และวันหมดอายุของยา (ร้อยละ 77.75) แต่กลับทราบและตอบถูกน้อยในข้อ 5) Exp.Date 15/4/54 หมายความว่า ยานั้นผลิตวันที่ 15 เมษายน 2554 (ร้อยละ 33.50) แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างทราบว่าต้องควั่นผลผลิตและวันหมดอายุ แต่หากแสดงเป็นภาษาอังกฤษก็จะแปลความหมายไม่ได้ แต่ทั้งนี้ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของจินตนา เทียมทิพร และคณะ (2545) ซึ่งศึกษาการประเมินผลสัมฤทธิ์การพัฒนาศักยภาพผู้บริหารของกองเผยแพร่และควบคุมการโฆษณา ปี 2545 เนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ในการศึกษาดังกล่าว มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา จึงมีความรู้มากที่สุด เรื่อง การแปลความหมายของวัน เดือน ปี ที่หมดอายุของผลิตภัณฑ์สุขภาพ คิดเป็นร้อยละ 87.3

กลุ่มตัวอย่างมีทราบและตอบถูกน้อยในข้อ 2) การซื้อยาไม่ควรบอกชื่อทางการค้าของยา เช่น ซาร่า ไทลินอล คาลปอล (ร้อยละ 26.75) ข้อ 11) ชื่อสามัญทางยาของยากาลปอล ซาร่า มีตัวยาที่เหมือนกัน คือแอสไพริน (ร้อยละ 17.75) แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างขาดความรู้เรื่องชื่อทางการค้าและชื่อสามัญทางยา อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงสุด ประถมศึกษา ซึ่งหลักปฏิบัติในการซื้อยาของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (2546) ได้ระบุไว้ว่า ควรซื้อยาโดยใช้ชื่อสามัญทางยา ไม่ควรใช้ชื่อการค้า เนื่องจากยาชนิดเดียวกันอาจมีหลายผู้ผลิตจึงมีชื่อการค้าหลายชื่อ หลายยี่ห้อ เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ยาซ้ำซ้อน

กลุ่มตัวอย่างมีทราบและตอบถูกปานกลางในข้อ 9) การซื้อยากลุ่มยาปฏิชีวนะ (ยาม่าเชื้อหรือยาแก้อักเสบ) เช่น อะม็อกซิซิลิน ต้องซื้อให้ครบตามจำนวนที่รักษาโรคให้หาย (ร้อยละ 38.00) ซึ่งหลักปฏิบัติในการซื้อยาขององค์การเภสัชกรรม (2554) ได้ระบุไว้ว่า ยากลุ่มปฏิชีวนะ ควรซื้อในจำนวนที่รักษาโรคให้หาย โดยคำแนะนำของเภสัชกรประจำร้าน และในข้อ 19) ท่านไม่ควรซื้อยาโดยระบุชื่อของยาเอง (ร้อยละ 39.00) ในข้อ 3) ทราบว่าไม่ควรซื้อยาตามตัวอย่างที่มีอยู่ (ร้อยละ 40.25) ซึ่งหลักปฏิบัติในการซื้อยาของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (2546), ทรงศักดิ์ วิมลกิตติพิงส์ (2553), องค์การเภสัชกรรม (2554) และนงกัญช เน้นอุดร (2552) ได้ระบุไว้ว่า ไม่ควรซื้อยาตามตัวอย่างยาที่มีอยู่ เพราะยามีมากมาย ยาที่มีรูปร่างและสีเดียวกัน แต่ใช้รักษาโรคแตกต่างกัน ไม่ควรซื้อยาดังวิธีนี้ และข้อ 18) ทราบว่าไม่ควรซื้อยากินเองเมื่อมีอาการเจ็บป่วยเล็กน้อยเพื่อป้องกันไม่ให้ไม่ให้อาการลุกลาม (ร้อยละ 42.25) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะเมื่อเกิดอาการเจ็บป่วยเล็กน้อยประชาชนเลือกซื้อยากินเอง เพราะคิดว่าสามารถดูแลตนเองได้ (วารสาร ตปนิยากร, 2544)

กลุ่มตัวอย่างทราบและตอบถูกมาก ในข้อที่ 12) ยาที่ท่านซื้อควรอยู่ในภาชนะบรรจุที่เรียบร้อย มีเอกสารกำกับยาครบถ้วน (ร้อยละ 87.25) และข้อ 15) ไม่ควรซื้อยาตามคำบอกเล่าของเพื่อนบ้าน (ร้อยละ 85.75) อาจเนื่องมาจากงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลา ได้มีการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้มีการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สุขภาพ ที่อยู่ในภาชนะบรรจุที่เรียบร้อย

มีผลลากครบถ้วน และไม่ซื้อตามคำบอกเล่า คำโฆษณา หรือโอ้อวด ของบุคคลอื่น (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลา, 2554)

3. พฤติกรรมการซื้อยาจากร้านขายยา

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการซื้อยาจากร้านขายยาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 77.00) อาจเนื่องมาจากพฤติกรรมของบุคคลเป็นผลจากการเรียนรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ ย่อมมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล จึงย่อมมีผลต่อพฤติกรรมได้ เช่นเดียวกับพฤติกรรมการซื้อยาจากร้านขายยา ย่อมเป็นผลมาจากการได้รับความรู้เกี่ยวกับการซื้อยาที่ถูกต้อง โดยพฤติกรรมที่ปฏิบัติเป็นประจำสูงสุด คือ ซื้อยาโดยบอกอาการเจ็บป่วยและให้ผู้ขายจัดยาให้ ร้อยละ 28.25 สอดคล้องกับผลการศึกษารัฐนิวรรณ เก้าวอื่น (2554) ศึกษาพฤติกรรมการเลือกร้านขายยาแผนปัจจุบันของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ และผลการศึกษารัฐนิวรรณ จิตต์จง (2536) สํารวจกลุ่มอาการและยาที่ใช้ของลูกค้าที่มาใช้บริการในร้านประสิทธิ (ทุ่งจีตั้ง) พบว่า ร้อยละ 41.26 เล่าอาการให้เภสัชกรจัดยาให้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากไม่ทราบซื้อยา ก็เลยจะเล่าอาการให้เภสัชกรจัดยาให้ (วารสาร คปนิยากร, 2544) และมีความไว้วางใจในเภสัชกร (เอกราช ทองสุข, 2544)

สำหรับพฤติกรรมที่ปฏิบัติเป็นประจำอื่น ๆ เช่น ซื้อยาโดยบอกชื่อทางการค้าของยา คิดเป็นร้อยละ 26.00 สอดคล้องกับการศึกษาของสุนันทา เชื้อชาติ และศรีณยา บุญนาค (2550) ศึกษาพฤติกรรมการเลือกซื้อยาแก้ไอของผู้บริโภคใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า จะระบุชื่อการค้า ร้อยละ 33.4 อาจเนื่องมาจากเคยมีประสบการณ์ในการใช้ยาตัวนี้มาก่อน เคยได้ยิน พบเห็น จากคำแนะนำของเพื่อนบ้านหรือญาติ (สุพัตรา ชาติบัญชาชัย และคณะ, 2533)

สำหรับพฤติกรรมการซื้อยาจากร้านขายยาที่ไม่เคยปฏิบัติสูงสุด คือ การซื้อยาตามคำโฆษณาและมีของแถม คิดเป็นร้อยละ 79.50 อาจเนื่องมาจากงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลา ได้มีการรณรงค์และประชาสัมพันธ์การห้ามโฆษณาขายก่อนได้รับอนุญาต และการโฆษณาที่ถูกต้อง จะต้องไม่โอ้อวด และลด แลก แจกแถม ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการศึกษารัฐนิวรรณ (2550) ศึกษาพฤติกรรมในการเลือกซื้อยาของผู้บริโภคในเขตอำเภอหาดวง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เหตุผลที่สำคัญที่สุดในการตัดสินใจเลือกซื้อยาในด้านส่งเสริมการตลาด คือ การโฆษณาผ่านสื่อต่าง ๆ ถ้าหากร้านขายยามีการจัดรายการ สมนาคุณ ลด แลก แจกแถม วิธีการที่ชอบมากที่สุดคือ การลดราคาเป็นเงินสด อาจกล่าวได้ว่า พฤติกรรมของบุคคลเป็นผลจากการเรียนรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ ซึ่งย่อมมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล

4. ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะข้อมูลส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการชื้อยาจากร้านขายยา

จากผลการศึกษาพบว่า เพศ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการชื้อยาจากร้านขายยา ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน ส่วนสถานภาพสมรสและระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการชื้อยาจากร้านขายยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย ซึ่งอภิปรายผลได้ดังนี้

4.1 เพศ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการชื้อยาจากร้านขายยา ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของสุนันทา เชื้อชาติ และศรีธยา บุนนาค (2550) ศึกษาพฤติกรรมการเลือกชื้อยาแก้ไอของผู้บริโภคใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า เพศมีผลต่อการตัดสินใจเลือกชื้อยาแก้ไอหรือยาหวัด แตกต่างกันซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของประเพ็ญพิศ คงมาก (2551) ศึกษาปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการชื้อยาจากร้านขายยาแผนปัจจุบันของผู้บริโภคในจังหวัดกระบี่ และการศึกษาของสมประสงค์ แดงพลอย (2553) ศึกษาพฤติกรรมการชื้อยาจากร้านขายยาของผู้บริโภคในอำเภอ พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ที่พบว่า เพศ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการชื้อยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของวิศิษฐ์ ประวีณวงศ์วุฒิ และคณะ (2546) ศึกษาระดับความรู้ พฤติกรรมการเลือกชื้อและพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง จำนวน 15 จังหวัด พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกชื้อผลิตภัณฑ์สุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 อาจจะเป็นเพราะในอดีตทั้งเพศหญิงและเพศชายมีความแตกต่างกันในเรื่องความคิด ค่านิยม และการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ โดยเพศหญิงจะเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพมากกว่าเพศชาย เนื่องจากสังคมและวัฒนธรรมไทย เพศชายมีบทบาทเป็นผู้นำครอบครัว ส่วนเพศหญิงมีหน้าที่ดูแลงานบ้าน ดังนั้น การชื้อยาหรือผลิตภัณฑ์สุขภาพ จึงเป็นหน้าที่รับผิดชอบของเพศหญิงมากกว่าเพศชายแต่ปัจจุบันบทบาทของเพศชาย และเพศหญิงได้เปลี่ยนแปลงไป ผู้หญิงต้องทำงานนอกบ้านมากขึ้น ความคิด ค่านิยม เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ในขณะที่ผู้ชายเริ่มสนใจในสุขภาพมากขึ้น (สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา, 2556) ดังนั้นพฤติกรรมการชื้อยาจากร้านขายยาทั้งเพศชาย และเพศหญิงจึงไม่มีความแตกต่างกัน ดังผลการวิจัยที่พบว่า เพศ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการชื้อยาจากร้านขายยา

4.2 อายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการชื้อยาจากร้านขายยา อาจเนื่องมาจากไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอายุใดในการวิจัยครั้งนี้ก็สามารถชื้อยาจากร้านขายยาได้ เพราะปัจจุบันร้านขายยาในจังหวัดสงขลามีจำนวนเพิ่มมากขึ้น (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลา, 2554) และประชาชนชื้อชื้อยาจากร้านขายยา เพราะอยู่ใกล้บ้าน มีความสะดวกในการชื้อ (กฤษณะ ฐานวรกุล, 2550) แต่ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของสมประสงค์ แดงพลอย (2553) ศึกษาพฤติกรรมการชื้อยาจากร้าน

ขายยาของผู้บริโภคในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ที่พบว่า อายุ มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมการซื้อยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิศิษฐ์ ประวีณวงศ์วุฒิ และคณะ (2546) ศึกษาระดับความรู้ พฤติกรรมการเลือกซื้อและพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง จำนวน 15 จังหวัด พบว่า ปัจจัย ส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.001

4.3 สถานภาพสมรส มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อยา อาจเนื่องมาจาก สถานภาพสมรสมีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจของบุคคล โดยบุคคลที่มีสถานภาพโสดจะมีอิสระใน การตัดสินใจตามสิ่งที่ตนต้องการมากกว่าบุคคลที่สมรส ซึ่งบุคคลที่สมรสโดยทั่วไปจะตัดสินใจ ร่วมกับคู่สมรส สอดคล้องกับการศึกษาของกฤษณะ ฐานารกุล (2550) ศึกษาพฤติกรรมในการเลือก ซื้อยาของผู้บริโภคในเขตอำเภอหาดง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้บริโภคที่มีคุณลักษณะส่วนบุคคล แยกต่างหากมีพฤติกรรมในการเลือกซื้อยาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน และสอดคล้องกับผลการศึกษาของวิศิษฐ์ ประวีณวงศ์วุฒิ และคณะ (2546) ศึกษาระดับความรู้ พฤติกรรมการเลือกซื้อและพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขต เมือง จำนวน 15 จังหวัด พบว่า สถานภาพสมรส มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ สุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4.4 อาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อยาจากร้านขายยา อาจเนื่องมาจาก ปัจจุบันภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ บุคคลจะซื้อผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการของร่างกาย และ ความจำเป็นต่อการดำรงชีพ โดยจะคำนึงถึงความจำเป็นและประหยัด ดังนั้นอาชีพจึงไม่มีความ เกี่ยวข้องกับการซื้อยาจากร้านขายยา การศึกษานี้ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของสมประสงค์ แดงพลอย (2553) ศึกษาพฤติกรรมการซื้อยาจากร้านขายยาของผู้บริโภคในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า อาชีพมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 และไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของวิศิษฐ์ ประวีณวงศ์วุฒิ และคณะ (2546) ศึกษา ระดับความรู้ พฤติกรรมการเลือกซื้อและพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพของประชาชนที่ อาศัยอยู่ในเขตเมือง จำนวน 15 จังหวัด พบว่า อาชีพ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกซื้อ ผลิตภัณฑ์สุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 อาจเนื่องมาจากการเลือกประกอบอาชีพ ของบุคคลมีความสัมพันธ์กับลักษณะนิสัยของบุคคล และจากทฤษฎีลักษณะนิสัย (Trait Theory) สรุปรว่าบุคคลที่มีลักษณะนิสัยที่แตกต่างกันจะแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกัน และพฤติกรรมของ บุคคลสามารถสะท้อนถึงอาชีพของบุคคลได้

4.5 ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อยาจากร้านขายยา อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความรู้ไม่สูง นิยมซื้อยาจากร้านขายยาเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากสะดวก หาได้ง่าย สอดคล้องกับผลการศึกษานองฤกษ์ฐานวรกุล (2550) ศึกษาพฤติกรรมการเลือกซื้อยาของผู้บริโภคในเขตอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 37.53 รายได้ส่วนตัว 3,000 – 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 29.22 ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการเลือกซื้อยาจากร้านขายยาใกล้บ้าน เพราะสะดวก อยู่ใกล้ และสอดคล้องกับผลการศึกษานองมานิตย์ อมรศิลป์ชัย (2545) ศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมการซื้อยาสมุนไพรไทยของผู้บริโภคในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผู้บริโภคซื้อยาสมุนไพรไทยจากร้านขายยาแผนปัจจุบันที่เป็นตึกแถว โดยคำนึงถึงความสะดวกในการซื้อ และสอดคล้องกับผลการศึกษานองศิริพร ชิวสุภกร (2546) ศึกษาความรู้ ความเข้าใจของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อยา พบว่า ปัจจัยการศึกษาที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อยาบางด้าน และสอดคล้องกับผลการศึกษานองวิศิษฐ์ ประวีณวงษ์วุฒิ และคณะ (2546) ศึกษาในระดับความรู้พฤติกรรมการเลือกซื้อและพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองจำนวน 15 จังหวัด พบว่า การศึกษา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

4.6 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ไม่มีความความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อยาจากร้านขายยา อาจเนื่องมาจากเมื่อบุคคลเกิดการเจ็บป่วย ก็จะสามารถซื้อยาจากร้านขายยาได้โดยไม่เกี่ยวข้องกับรายได้เฉลี่ยต่อเดือน เนื่องจากร้านขายยามียาหลายชนิด หลายราคา ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษานองศิริพร ชิวสุภกร (2546) ศึกษาความรู้ ความเข้าใจของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อยา พบว่า ปัจจัยด้านรายได้มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อยาบางด้าน

5. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรมการซื้อยาจากร้านขายยา

จากผลการวิจัยพบว่า ความรู้เรื่องการซื้อยาจากร้านขายยามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อยาจากร้านขายยาในระดับต่ำ ($r = 0.318$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ว่าความรู้เรื่องการซื้อยาจากร้านขายยามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อยาจากร้านขายยา และสอดคล้องกับผลการศึกษานองศิริพร ชิวสุภกร (2546) ศึกษาความรู้ ความเข้าใจของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อยา พบว่าความรู้เรื่องการซื้อยามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และอาจเนื่องมาจากยาเป็นปัจจัยที่สำคัญในชีวิตประจำวันและย่อมต้องการความปลอดภัยต่อร่างกาย ทำให้มีการแสวงหา

ข่าวสารผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ สปอติฟาย หนังสือ แผ่นพับ โปสเตอร์ อินเทอร์เน็ต (นิภาภรณ์ จัยวัฒน์, 2547)

จากผลการวิจัย พบว่า ความรู้เรื่องการชื้อยาจากร้านขายยาที่เชื่อมโยงกับพฤติกรรมการชื้อยาจากร้านขายยาในข้อที่มีระดับความรู้และพฤติกรรมที่ดี ได้แก่ ความรู้ข้อ 16) ท่านไม่จำเป็นต้องดูวันผลิต และวันหมดอายุของยา (ร้อยละ 77.75) เชื่อมโยงกับพฤติกรรมข้อ 6) การชื้อยาโดยไม่ดูวันผลิต และวันหมดอายุ ($\bar{X} = 3.16$) ซึ่งอธิบายได้ว่าการชื้อยา กลุ่มตัวอย่างรู้ว่าจำเป็นต้องดูวันผลิต และวันหมดอายุ

ความรู้ข้อ 6) หากท่านชื้อยาควบคุมพิเศษจะต้องมีใบสั่งแพทย์ (ร้อยละ 77.50) เชื่อมโยงกับพฤติกรรมข้อ 23) ชื้อยากลุ่มยาควบคุมพิเศษ เช่น เพรดนิโซโลน เด็กช่าเมธาโซน ($\bar{X} = 3.52$) แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างทราบว่าหากจะชื้อยากลุ่มยาควบคุมพิเศษต้องมีใบสั่งแพทย์ และไม่เคยปฏิบัติในการชื้อยากลุ่มยาควบคุมพิเศษ เช่น เพรดนิโซโลน เด็กช่าเมธาโซน (ร้อยละ 70.00) สอดคล้องกับหลักปฏิบัติในการชื้อยาของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (2546) และทรงศักดิ์ วิมลกิตติพงษ์ (2553)

ความรู้ข้อ 15) ท่านควรชื้อยาตามคำบอกเล่าของเพื่อนบ้าน (ร้อยละ 85.75) เชื่อมโยงกับพฤติกรรมข้อ 14) ชื้อยาตามคำบอกเล่าของเพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 3.43$) อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างทราบว่าไม่ควรชื้อยาตามคำบอกเล่าของเพื่อนบ้าน และไม่เคยปฏิบัติในการชื้อยาตามคำบอกเล่าของเพื่อนบ้าน (ร้อยละ 57.75)

ความรู้ข้อ 12) ยาที่ท่านชื้อควรอยู่ในภาชนะบรรจุที่เรียบร้อย มีเอกสารกำกับยาครบถ้วน (ร้อยละ 87.25) เชื่อมโยงกับพฤติกรรมข้อ 9) ท่านชื้อยาที่ภาชนะบรรจุอยู่ในสภาพเรียบร้อย ไม่ฉีกขาด ($\bar{X} = 3.26$) แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างทราบว่าควรชื้อยาที่อยู่ในภาชนะบรรจุที่เรียบร้อย มีเอกสารกำกับยาครบถ้วน และปฏิบัติบางครั้งในการชื้อยาที่อยู่ในภาชนะบรรจุที่เรียบร้อย มีเอกสารกำกับยาครบถ้วน และไม่ฉีกขาด (ร้อยละ 23.50)

ความรู้เรื่องการชื้อยาจากร้านขายยาที่เชื่อมโยงกับพฤติกรรมการชื้อยาจากร้านขายยาในข้อที่มีความรู้และพฤติกรรมระดับต่ำ ได้แก่ ความรู้ข้อ 2) การชื้อยาควรบอกชื้อทางการค้าของยา เช่น ซารา่า ไทลินอลคาลปอล (ร้อยละ 26.75) กับพฤติกรรมข้อ 10) ชื้อยาจากร้านขายยาโดยการบอกชื้อทางการค้าของยา ($\bar{X} = 2.48$) แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างทราบว่าไม่ควรชื้อยาโดยใช้ชื้อทางการค้าเพียงร้อยละ 26.75 ก็เลยยังมีพฤติกรรมการชื้อยาโดยการบอกชื้อทางการค้าของยาในบางครั้ง ร้อยละ 34.25 และปฏิบัติเป็นประจำ ร้อยละ 26.00

ความรู้ข้อ 19) ท่านไม่ควรชื้อยาโดยระบุชื้อของยาเอง (ร้อยละ 39.00) กับพฤติกรรมข้อ 20) ชื้อยาโดยระบุชื้อยาที่ต้องการ ($\bar{X} = 2.61$) อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างทราบว่าไม่ควรชื้อยาโดย

ระบุชื่อของยาเอง เพียงร้อยละ 39.00 ก็เลยยังมีพฤติกรรมการซื้อยาโดยระบุชื่อยาที่ต้องการซึ่งปฏิบัติบางครั้ง ร้อยละ 43.75 และปฏิบัติบ่อย ร้อยละ 22.00

ความรู้ข้อ 9) การซื้อยากลุ่มยาปฏิชีวนะ (ยาฆ่าเชื้อ หรือยาแก้อักเสบ) เช่น อะม็อกซิซิลิน ต้องซื้อให้ครบตามจำนวนที่รักษาโรคให้หาย (38.00) กับพฤติกรรมข้อ 1) ท่านซื้อยาแก้อักเสบหรือยาฆ่าเชื้อจากร้านขายยา ($\bar{X} = 2.94$) แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างทราบว่า การซื้อยากลุ่มยาปฏิชีวนะ (ยาฆ่าเชื้อ หรือยาแก้อักเสบ) เช่น อะม็อกซิซิลิน ต้องซื้อให้ครบตามจำนวนที่รักษาโรคให้หาย เพียงร้อยละ 38.00 ก็เลยยังมีพฤติกรรมการซื้อแก้อักเสบหรือยาฆ่าเชื้อจากร้านขายยาในบางครั้ง สูงถึงร้อยละ 64.50 และปฏิบัติบ่อย ร้อยละ 11.50

ความรู้ข้อ 3) การซื้อยาตามตัวอย่างยาที่มีอยู่ (ร้อยละ 40.25) กับพฤติกรรมข้อ 12) ซื้อยาตามตัวอย่างยาที่มีอยู่เดิม ($\bar{X} = 2.83$) แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างทราบว่าไม่ควรซื้อยาตามตัวอย่างยาที่มีอยู่ ร้อยละ 40.25 ก็เลยยังมีพฤติกรรมการซื้อยาตามตัวอย่างยาที่มีอยู่เดิมซึ่งปฏิบัติบางครั้ง สูงถึงร้อยละ 52.25 และปฏิบัติบ่อย ร้อยละ 16.25

สรุปว่า แนวคิดของพฤติกรรมสุขภาพ ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าการปฏิบัติ หรือการแสดงออกของบุคคลในการกระทำ หรือควเว้นการกระทำในสิ่งที่มีผลต่อสุขภาพ ต้องอาศัยความรู้ (เฉลิมพล ตันสกุล, 2541)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องการซื้อยาจากร้านขายยาในระดับต่ำจึงมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานสาธารณสุข และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังนี้

1.1 ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ยา เช่น การแสดงฉลากยา การเลือกซื้อยา สรรพคุณ วิธีใช้ ผลข้างเคียงหรืออันตรายที่อาจเกิดจากยา เป็นต้น ผ่านสื่อต่าง ๆ ให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะแผ่นพับ แผ่นปลิว โปสเตอร์ หนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุ และโทรทัศน์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้และพฤติกรรมการซื้อยาที่ดี และถูกต้อง

1.2 จัดวิทยากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ บรรยายให้แก่บุคลากรสาธารณสุขระดับพื้นที่ และหากวิถีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความรู้ด้านยาผ่านสื่อต่าง ๆ ที่ทันสมัย เข้าใจง่าย เข้าถึง และสม่ำเสมอ เพื่อกระตุ้นความรู้และพฤติกรรมของประชาชนให้ดีขึ้น

1.3 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพและองค์ความรู้เกี่ยวกับยาให้แก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เพื่อจะได้นำความรู้ไปถ่ายทอด และให้คำแนะนำแก่ประชาชนในชุมชน

2. จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ต่ำ ในเรื่องการแปลความหมายของวันผลิต และวันหมดอายุ ที่แสดงฉลากเป็นภาษาอังกฤษ และการใช้ชื่อสามัญ ชื่อทางการค้าของยา จึงควรจัดอบรมเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับยาในเรื่องของการแสดงวันผลิต และวันหมดอายุของยา ที่เป็นภาษาอังกฤษ และความรู้เรื่องชื่อสามัญ ชื่อทางการค้าของยา ให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพเกษตรกรกรรมและรับจ้าง เนื่องจากเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ที่ซื้อยาจากร้านขายยา และมีความรู้ระดับต่ำในเรื่องดังกล่าว

3. จากผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมการซื้อยาจากร้านขายยาอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นควรจัดกิจกรรมรณรงค์ สร้างความตระหนัก ให้กับประชาชนในชุมชนต่าง ๆ ให้เน้นในกลุ่มอาชีพเกษตรกร และรับจ้าง ซึ่งส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ในเรื่องการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ยา ที่ถูกต้อง เหมาะสม และปลอดภัย มีการให้คำปรึกษา แนะนำ รวมทั้งชี้ให้เห็นคุณประโยชน์และโทษจากการซื้อยาใช้เอง โดยจะต้องให้ความรู้ควบคู่กับการปฏิบัติด้วย ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนเกิดความรู้และการปฏิบัติที่ถูกต้อง และยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมการซื้อยาของประชาชนมีหลากหลายพฤติกรรม ซึ่งบางพฤติกรรมก็ถูกต้อง และบางพฤติกรรมก็ไม่ถูกต้อง และมีองค์ประกอบที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการเกิดพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น การซื้อยาจากเภสัชกรประจำร้าน เป็นต้น ผู้วิจัยจึงเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1.1 ศึกษาพฤติกรรมการซื้อยาของประชาชน ณ จุดที่กำลังรับบริการในร้านขายยา เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ประชาชนกำลังซื้อยา ซึ่งจะได้กลุ่มตัวอย่างที่เจาะจง

1.2 ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของเภสัชกรประจำร้านขายยา เนื่องจากส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างจะซื้อยาจากร้านขายยาที่มีเภสัชกร

2. ศึกษาเกี่ยวกับสื่อต่าง ๆ ที่สามารถทำให้ประชาชนเข้าถึงความรู้เรื่องยาได้ง่ายและเป็นสื่อที่มีลักษณะเฉพาะ เข้ากับบริบทของท้องถิ่นนั้น ๆ

3. ศึกษาการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่จะไปถ่ายทอดความรู้เรื่องยาให้แก่ประชาชนในชุมชน